CƠ SỞ DỮ LIỆU

CHƯƠNG 5: RÀNG BUỘC TOÀN VỆN

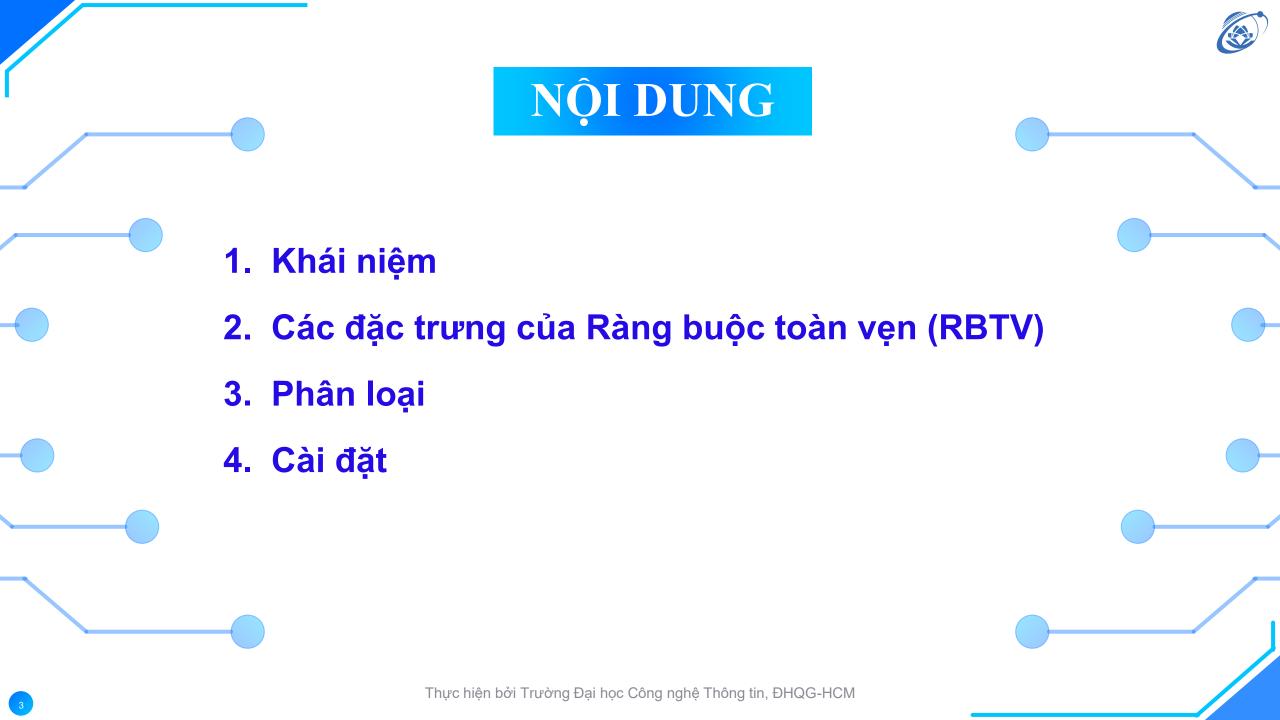
ThS. LÊ NGÔ THỰC VI

MỤC TIÊU

- 1. Nắm rõ khái niệm và mô tả ràng buộc toàn vẹn.
- 2. Xác định được các loại ràng buộc toàn vẹn
- 3. Nhận diện được các ràng buộc toàn vẹn trong một mô tả CSDL

KHÁI NIỆM

1

1. Khái niệm

- RBTV (Integrety Constraints) xuất phát từ những qui định hay điều kiện
 - Trong thực tế
 - Trong mô hình dữ liệu
 - Các thao tác làm thay đổi dữ liệu không nên được thực hiện một cách tùy tiện vì có thể đưa CSDL đến một tình trạng 'xấu'
- RBTV là một điều kiện được định nghĩa trên một hay nhiều quan hệ khác nhau
- Các RBTV là những điều kiện bất biến mà mọi thể hiện của quan hệ đều phải thỏa ở bất kỳ thời điểm nào

1. Khái niệm

- Tại sao cần phải có RBTV?
 - Bảo đảm tính kết dính của các thành phần cấu tạo nên CSDL
 - Bảo đảm tính nhất quán của dữ liệu
 - Bảo đảm CSDL luôn biểu diễn đúng ngữ nghĩa thực tế
- Ví dụ
 - Mức lương của một người nhân viên không được vượt quá trưởng phòng (R1)
 - Người quản lý trực tiếp (của một nhân viên) phải là một nhân viên trong công ty (R2)

CÁC ĐẶC TRƯNG CỦA RBTV

Bối cảnh – Nội dung – Bảng tầm ảnh hưởng

2

 Là những quan hệ có khả năng bị vi phạm RBTV khi thực hiện các phép cập nhật (thêm, xóa, sửa)

- Ví dụ (R1): Mức lương của một người nhân viên không được vượt quá trưởng phòng
 - Các phép cập nhật
 - Thêm mới một nhân viên vào một phòng ban
 - Bổ nhiệm trưởng phòng cho một phòng ban
 - Cập nhật lương cho nhân viên
 - Bối cảnh: NHANVIEN, PHONGBAN

2.1. Bối cảnh (tt)

 Là những quan hệ có khả năng bị vi phạm RBTV khi thực hiện các phép cập nhật (thêm, xóa, sửa)

- Ví dụ (R2): Người quản lý trực tiếp phải là một nhân viên trong công ty
 - Các phép cập nhật
 - Cập nhật người quản lý trực tiếp của một nhân viên
 - Thêm mới một nhân viên
 - Bối cảnh: NHANVIEN

2.2. Nội dung

- Nội dung của một RBTV được phát biểu bằng
 - Ngôn ngữ tự nhiên
 - Dễ hiểu nhưng thiếu tính chặt chẽ
 - Ngôn ngữ hình thức
 - Cô đọng, chặt chẽ nhưng đôi lúc khó hiểu
 - Biểu diễn thông qua mã giả
 - Phép tính quan hệ

2.2. Nội dung (tt)

- Ví dụ (R1):
 - Ngôn ngữ tự nhiên: Mức lương của một người nhân viên không được vượt quá trưởng phòng
 - Ngôn ngữ hình thức

```
\forall t \in \mathsf{NHANVIEN} \ (\ \exists u \in \mathsf{PHONGBAN} \ (\ \exists v \in \mathsf{NHANVIEN} \ ( u.\mathsf{TRPHG} = v.\mathsf{MANV} \land u.\mathsf{MAPHG} = t.\mathsf{PHG} \land t.\mathsf{LUONG} \leq v.\mathsf{LUONG} \ )))
```


2.2. Nội dung (tt)

- Ví dụ (R2):
 - Ngôn ngữ tự nhiên: Người quản lý trực tiếp phải là một nhân viên trong công ty
 - Ngôn ngữ hình thức

 $\forall t \in NHANVIEN (t.MA_NQL \neq null \land \exists s \in NHANVIEN (t.MA_NQL = s.MANV))$

2.3. Bảng tầm ảnh hưởng

- Xác định thao tác nào (thêm, xóa, sửa) trên dữ liệu cần phải kiểm tra RBTV khi được thực hiện trên quan hệ bối cảnh
- Có 2 loại:
 - Bảng tầm ảnh hưởng cho một RBTV
 - Bảng tầm ảnh hưởng tổng hợp

2.3. Bảng tầm ảnh hưởng (tt)

Bảng tầm ảnh hưởng cho một RBTV

Tên_RB	Thêm	Xóa	Sửa
Quan hệ 1	+	_	+ (Thuộc tính)
Quan hệ 2	_	+	_
Quan hệ n	_	+	_

- (+) Vi phạm RBTV
- (-) Không vi phạm RBTV

2.3. Bảng tầm ảnh hưởng (tt)

Bảng tầm ảnh hưởng tổng hợp

	Ràn	Ràng buộc 1 Ràng buộc 2				Ràn	g buć	ộc m		
	Т	Χ	S	Т	Χ	S	 	 Т	X	S
Quan hệ 1	+	-	+	+	-	+		+	-	+
Quan hệ 2	-	+	-							
Quan hệ 3	-	-	+					-	+	-
Quan hệ n				-	+	-		-	-	+

PHÂN LOẠI RBTV

3

3. Phân loại RBTV

- Một quan hệ
 - Miền giá trị
 - Liên bộ
 - Liên thuộc tính
- Nhiều quan hệ
 - Tham chiếu
 - Liên bộ, liên quan hệ
 - Liên thuộc tính, liên quan hệ
 - Thuộc tính tổng hợp
 - Chu trình

3.1. Miền giá trị

Ràng buộc qui định các giá trị cho một thuộc tính

				B. YS
R	Α	В	С	D- BE {a, B, Y}
	α	α	-1	1
	α	β	5	9 ∈ {110}
	β	β	12	3
	β	β	23	(9)

Miền giá trị: liên tục hoặc rời rạc

3.1. Miền giá trị (tt)

 Ví dụ (R3): Thời gian tham gia mỗi đề án của một nhân viên không quá 60 giờ

Bối cảnh: PHANCONG

Biểu diễn: ∀t ∈ PHANCONG (t.THOIGIAN ≤ 60)

Rз	Thêm	Xóa	Sửa
PHANCONG	+	_	+ (THOIGIAN)

3.1. Miền giá trị (tt)

- Ví dụ (R4): Giới tính của nhân viên là 'Nam' hoặc 'Nu'
 - Bối cảnh: NHANVIEN
 - Biểu diễn: ∀t ∈ NHANVIEN (t.PHAI ∈ {'Nam', 'Nu'})
 hay DOM(PHAI) = {'Nam', 'Nu'}
 - Bảng tầm ảnh hưởng:

R4	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	_	+ (PHAI)

3.2. Liên bộ

- Sự tồn tại của một hay nhiều bộ phụ thuộc vào sự tồn tại của một hay nhiều bộ khác trong cùng quan hệ
- Trường hợp đặc biệt
 - RB khóa chính
 - RB duy nhất (unique)

3.2. Liên bộ (tt)

Ví dụ (R5): Mỗi phòng ban có tên duy nhất

Bối cảnh: PHONGBAN

Biểu diễn: ∀t1, t2 ∈ PHONGBAN (t1≠t2 => t1.TENPHG ≠ t2.TENPHG)

R5	Thêm	Xóa	Sửa
PHONGBAN	+	_	+ (TENPHG)

3.2. Liên bộ (tt)

- Ví dụ (R6): Một nhân viên được tham gia tối đa 5 đề án
 - Bối cảnh: PHANCONG
 - Biểu diễn:

∀t ∈ PHANCONG (card({ s ∈ PHANCONG | s.MA_NVIEN = t.MA_NVIEN}) ≤ 5) hay

 $\forall t \in PHANCONG: count_{(s \in PHANCONG: s.MA_NVIEN = t.MA_NVIEN)}(s.MA_NVIEN) \le 5$

R6	Thêm	Xóa	Sửa	
PHANCONG	+	_	+ (MA_NVIEN	N, SODA)

3.2. Liên bộ (tt)

- Ví dụ (R7): Cho lược đồ THIDAU(NGAY, GIO, DOI, SOBAN). Mỗi trận đấu là cuộc thi đấu của đúng 2 đội
 - Bối cảnh: THIDAU
 - Biểu diễn:

 $\forall t \in THIDAU (\exists! s \in THIDAU (t \neq s \land t.NGAY = s.NGAY \land t.GIO = s.GIO))$

R7	Thêm	Xóa	Sửa
THIDAU	+	+	+ (NGAY, GIO, DOI)

3.3. Liên thuộc tính

- Là ràng buộc giữa các thuộc tính trong cùng quan hệ
- Ví dụ (R8): Một nhân viên không quản lý trực tiếp chính mình
 - Bối cảnh: NHANVIEN
 - Biểu diễn: ∀t ∈ NHANVIEN (t.MA_NQL ≠ t.MANV ∨ t.MA_NQL = null)
 - Bảng tầm ảnh hưởng:

R8	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+ (*)	_	+ (MA_NQL)

Ở thời điểm thêm 1 bộ vào NHANVIEN, MA_NQL là null

3.3. Liên thuộc tính (tt)

 Ví dụ (R9): Cho lược đồ KHOAHOC(MAKH, TENKH, BDAU, KTHUC). Mỗi khóa học kéo dài ít nhất 3 tháng.

Bối cảnh: KHOAHOC

Biểu diễn: ∀t ∈ KHOAHOC (t.KTHUC – t.BDAU ≥ 3)

R9	Thêm	Xóa	Sửa	_
KHOAHOC	+	_	+ (BDAU,	KTHUC)

3. Phân loại RBTV

- Một quan hệ
 - Miền giá trị
 - Liên bộ
 - Liên thuộc tính
- Nhiều quan hệ
 - Tham chiếu
 - Liên bộ, liên quan hệ
 - Liên thuộc tính, liên quan hệ
 - Thuộc tính tổng hợp
 - Chu trình

3.4. Tham chiếu

- Giá trị xuất hiện tại các thuộc tính trong một quan hệ nào đó phải tham chiếu đến giá trị khóa chính của một quan hệ khác cho trước
- TH đặc biệt: Ràng buộc khóa ngoại

				_	1			
R	A	В	C	<u>D</u>	ſ	-		I
					l l	S		l
	α	α	1	1 7** 3** 9			7	
	α	ß	5	74			/	ı
	"			'			3	l
	β	β	12	3 💠				I
	β	R	23	۵				
	P	P	23	9				
				/	•			
				/				

Bắt buộc phải tồn tại trước

3.4. Tham chiếu (tt)

- Ví dụ (R10): Mọi thân nhân phải có mối quan hệ gia đình với một nhân viên trong công ty.
 - Bối cảnh: THANNHAN, NHANVIEN
 - Biểu diễn: ∀t ∈ THANNHAN (∃s ∈ NHANVIEN (s.MANV = t.MA_NVIEN))
 hay THANNHAN.MA_NVIEN ⊆ NHANVIEN.MANV
 - Bảng tầm ảnh hưởng:

R10	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	_	+	– (*)
THANNHAN	+	_	+ (MA_NVIEN)

3.4. Tham chiếu (tt)

- Còn gọi là phụ thuộc tồn tại
- Thường có bối cảnh là 2 quan hệ, nhưng có trường hợp suy biến thành 01 quan hệ
 - Ví dụ (R2): Người quản lý trực tiếp phải là một nhân viên trong công ty
 - Bối cảnh: NHANVIEN
 - Biểu diễn: ∀t ∈ NHANVIEN (t.MA_NQL ≠ null ∧

$$\exists s \in NHANVIEN (t.MA_NQL = s.MANV))$$

R2	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	+	+ (MA_NQL)

3.5. Liên bộ - Liên quan hệ

- Là ràng buộc xảy ra giữa các bộ trên nhiều quan hệ khác nhau
 - Ví dụ (R11): HOADON(<u>SOHD</u>, MAKH, NGAYHD)
 CTHD(<u>SOHD</u>, MAHH, DGIA, SLG)

Mỗi hóa đơn phải có ít nhất một chi tiết hóa đơn

■ Bối cảnh: HOADON, CTHD

■ Biểu diễn: ∀t ∈ HOADON (∃s ∈ CTHD (t.SOHD = s.SOHD))

R11	Thêm	Xóa	Sửa
HOADON	-(*)	_	– (*)
CTHD	_	+	+ (SOHD)

3.6. Liên thuộc tính – Liên quan hệ

- Là ràng buộc xảy ra giữa các thuộc tính trên nhiều quan hệ khác nhau
- Ví dụ (R12): Ngày sinh của trưởng phòng phải nhỏ hơn ngày nhận chức
 - Bối cảnh: NHANVIEN, PHONGBAN
 - Biểu diễn:

 $\forall t \in PHONGBAN (\exists s \in NHANVIEN (s.MANV = t.TRPHG \land t.NG_NHANCHUC > s.NGSINH))$

 Bảng tầm ảnh h 	ưởng: R12	Thêm	Xóa	Sửa
	NHANVIEN	_	_	+ (NGSINH)
	PHONGBAN	+	_	+ (NG_NHANCHUC, TRPHG)

3.7. Thuộc tính tổng hợp

- Thuộc tính tổng hợp: Là thuộc tính có giá trị được tính toán từ các thuộc tính khác
- Khi CSDL có thuộc tính tổng hợp, RBTV bảo đảm quan hệ giữa thuộc tính tổng hợp và các thuộc tính nguồn

3.7. Thuộc tính tổng hợp (tt)

- Ví dụ (R13): PHONGBAN(TENPHG, MAPHG, TRPHG, NG_NHANCHUC, SO_NV) Số nhân viên của một phòng ban phải bằng tổng số lượng nhân viên thuộc phòng đó
 - Bối cảnh: NHANVIEN, PHONGBAN
 - Biểu diễn: ∀t ∈ PHONGBAN (t.SO_NV = card{s ∈ NHANVIEN | s.PHG = t.MAPHG})
 hay ∀t ∈ PHONGBAN: t.SO_NV = count_(s ∈ NHANVIEN: s.PHG = t.MAPHG) (*)
 - Bảng tầm ảnh hưởng

R13	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	+	+	+ (PHG)
PHONGBAN	_		+ (SO_NV)

3.8. RBTV chu trình

- Lược đồ CSDL có thể được biểu diễn bằng đồ thị
 - Đỉnh:
 - Quan hệ
 - Thuộc tính

Tên quan hệ

Tên thuộc tính

Cạnh: Đường nối một đỉnh quan hệ với một đỉnh thuộc tính

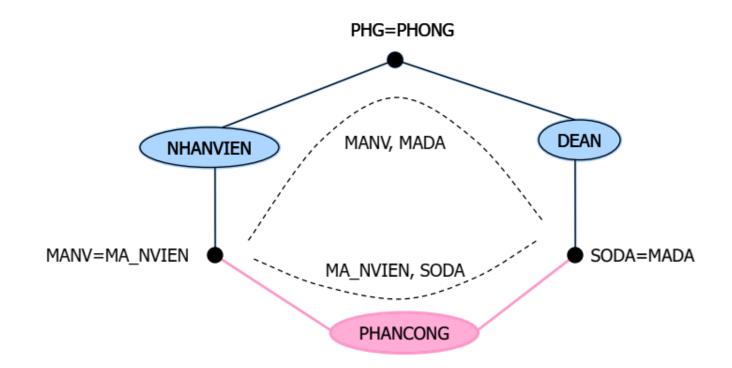

- Chu trình:
 - Đồ thị xuất hiện đường đi khép kín ~ Lược đồ CSDL có chu trình

3.8. RBTV chu trình (tt)

 Ví dụ (R14): Nhân viên chỉ được phân công vào các đề án do phòng ban của mình phụ trách

3.8. RBTV chu trình (tt)

- Ví dụ (R14): Nhân viên chỉ được phân công vào các đề án do phòng ban của mình phụ trách
 - Bối cảnh: NHANVIEN, DEAN, PHANCONG
 - Biểu diễn:

NVDA \leftarrow (NHANVIEN \bowtie PHG = MAPHG PHONGBAN) \bowtie PHONG DEAN $\forall t \in \mathsf{PHANCONG} \ (\exists s \in \mathsf{NVDA} \ (\ t.\mathsf{MA_NVIEN} = s.\mathsf{MANV} \land t.\mathsf{MADA} = s.\mathsf{SODA}))$

Bảng tầm ảnh hưởng

R14	Thêm	Xóa	Sửa
NHANVIEN	_	_	+ (PHG)
DEAN	_	_	+ (PHONG)
PHANCONG	+	_	+ (MA_NVIEN, SODA)

CÀI ĐẶT RBTV

4

4. Cài đặt

- Các RBTV được cài đặt bởi
 - Primary key
 - Foreign key
 - Check constraint

- Trigger
- Transaction

4.1. Check constraint

Ví dụ 15: Lương của trưởng phòng phải lớn hơn 50000

```
ALTER TABLE PHONGBAN (
      TENPB VARCHAR(20) UNIQUE,
      MAPHG INT NOT NULL,
      TRPHG CHAR(9),
      NG NHANCHUC DATETIME,
      CONSTRAINT CHK PB LUONGTRPHG CHECK (
            TRPHG NOT IN (SELECT MANV FROM NHANVIEN
                        WHERE LUONG < 50000 ))
```


4.1. Check constraint (tt)

 Ví dụ 16: Số lượng nhân viên của mỗi phòng ban không quá 20 người

```
ALTER TABLE NHANVIEN ADD

CONSTRAINT CHK_NV_SLNVPB CHECK (

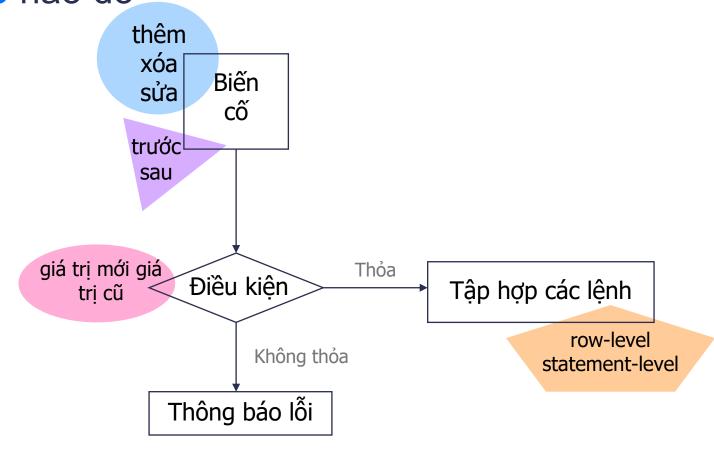
20 >= ALL ( SELECT COUNT(MANV) FROM NHANVIEN

GROUP BY PHG ))
```


4.2. Trigger

 Là tập hợp các lệnh được thực hiện tự động khi xuất hiện một biến cố nào đó

cú pháp gốc

Cú pháp | create trigger < Tên_trigger >

AFTER|BEFORE INSERT|UPDATE|DELETE ON <Tên_bảng>

REFERENCING

ROW|TABLE AS <Tên_1> NEW

biến dữ liệu mới

ROW|TABLE AS <Tên_2>

biến dữ liệu để trả về trạng thái trước đó nếu đk ko hợp lệ

FOR EACH ROW | FOR EACH STATEMENT

WHEN (<Điều kiện>)

<Tập lệnh SQL>

DROP TRIGGER <Tên trigger>

Ví dụ 15: Lương của trưởng phòng phải lớn hơn 50000

CREATE TRIGGER TR_PB_UPD

AFTER UPDATE OF TRPHG ON PHONGBAN

REFERENCING

NEW ROW AS NewTuple

FOR EACH ROW

WHEN (50000 >= (SELECT LUONG FROM NHANVIEN

WHERE MANV=NewTuple.TRPHG))

[Thông báo lỗi cho người dùng]

Ví dụ 15: Lương của trưởng phòng phải lớn hơn 50000

CREATE TRIGGER TR_PB_UPD

AFTER UPDATE OF TRPHG ON PHONGBAN

REFERENCING

NEW ROW AS NewTuple

OLD ROW AS OldTuple

FOR EACH ROW

WHEN (50000 >= (SELECT LUONG FROM NHANVIEN

WHERE MANV=NewTuple.TRPHG))

UPDATE PHONGBAN

SET TRPHG=OldTuple.TRPHG

WHERE MAPHG=NewTuple.MAPHG

Ví dụ 15: Lương của trưởng phòng phải lớn hơn 50000

CREATE TRIGGER TR_PB_UPD

AFTER UPDATE OF LUONG ON NHANVIEN

REFERENCING

NEW ROW AS NewTuple

OLD ROW AS OldTuple

FOR EACH ROW

WHEN (NewTuple.LUONG <= 50000 AND NewTuple.MANV IN (

SELECT TRPHG FROM PHONGBAN))

UPDATE NHANVIEN

SET LUONG=OldTuple.LUONG

WHERE MANV=NewTuple.MANV

END

cú pháp sử dụng thông thường

Cú pháp

for=after íntead of=before

biến của hệ thống có @ @ đằng trước và datatype đằng sau biến thường tương tự biến của hệ thống khác ở chỗ chỉ có 1 @

```
CREATE TRIGGER <Tên_trigger> ON <Tên_bảng>
FOR
      INSERT|UPDATE|DELETE
AS
BEGIN
      <Khai báo biến>
      <Phần kiểm tra>
      IF <không thỏa điều kiện>
      begin
             <thông báo lỗi>
             Rollback transaction
      end
```

```
các biến phải có cùng kiểu giá trị :
+gán 1 thuộc tính cho biến:
@x = select y
+gán nhiều thuộc tính cho nhiều
hoặc 1 biến:
select @x = y
```


Ví dụ 12: Ngày sinh của trưởng phòng phải nhỏ hơn ngày nhận chức CREATE TRIGGER TRPHG_NS ON PHONGBAN **FOR INSERT AS BEGIN** declare @NNC datetime, @NS datetime select @NNC = i.NG_NHANCHUC, @NS = nv.NGSINH from Inserted i, NHANVIEN nv where i.TRPHG = nv.MANV if (@NNC <= @NS) begin print (N'Lỗi....') --Raiserror(N'Lỗi',16,1) transaction hoc Rollback transaction

phía sau

END

end

4.3. Transaction

- Là tập các lệnh thực hiện một xử lý nào đó trong một ứng dụng
 CSDL, sao cho
 - Hoặc là tất cả các lệnh đều được thực hiện thành công
 - Hoặc là không có lệnh nào được thực hiện
- Ví dụ: xử lý chuyển tiền trong ngân hàng

Giao tác Chuyển_tiền

Giảm tiền trong tài khoản người gửi

Tăng tiền trong tài khoản người nhận

Nếu tất cả đều thành công thì hoàn tất giao tác

Ngược lại quay lui giao tác

Cuối giao tác

- Giao tác phải đảm bảo
 - Tính nguyên tố (atomicity)
 - Tính nhất quán của CSDL (consistency): các RBTV không bị vi phạm
 - Trong khi thực hiện giao tác
 - Trước và sau khi thực hiện giao tác

Ví dụ 7: Mỗi trận đấu là cuộc thi đấu của đúng 2 đội

Giao tác Thêm_trận_đấu(t, s)

Thêm t vào THIDAU

Thêm s vào THIDAU

Nếu có một thao tác thất bại thì

Quay lui giao tác

Ngược lại

Hoàn tất giao tác

Cuối lệnh nếu

Cuối giao tác

Ví dụ 7: Mỗi trận đấu là cuộc thi đấu của đúng 2 đội

```
Giao tác Xóa_trận_đấu(ngay, gio)
      Với mọi s∈THIDAU (s.NGAY=ngay ∧
s.GIO=gio)
              Xóa s khỏi THIDAU
      Cuối với mọi
       Nếu có một thao tác thất bại thì
              Quay lui giao tác
       Ngược lại
              Hoàn tất giao tác
       Cuối nếu
Cuối giao tác
```


Ví dụ 11: Mỗi hóa đơn phải có ít nhất một chi tiết hóa đơn

```
Giao tác Thêm hóa đơn
       Thêm HOADON
       Thêm chi tiết thứ 1 vào CTHD
       Thêm chi tiết thứ 2 vào CTHD
      Nếu có một thao tác thêm thất bại thì
             Quay lui giao tác
       Ngược lại
             Hoàn tất giao tác
       Cuối lệnh nếu
Cuối giao tác
```


4.3. Transaction (tt) – Store procedure

- Các DBMS thương mại cung cấp cách thức lưu trữ các hàm hay thủ tục
- Cú pháp

```
CREATE PROCEDURE <Tên_thủ_tục>
<DS_tham_số>

AS

Khai báo biến cục bộ

Thân chương trình

GO

EXEC <Tên_thủ_tục> <DS_ tham_số>
```


4.3. Transaction (tt) – Store procedure (tt)

Ví dụ 7: Mỗi trận đấu là cuộc thi đấu của đúng 2 đội

```
CREATE PROCEDURE Thêm_trận_đấu
t THIDAU, s THIDAU
AS
       begin tran
               Thêm t vào THIDAU
               If @@error<>0 rollback tran
               Thêm s vào THIDAU
               If @@error<>0 rollback tran
       commit tran
GO
EXEC Thêm trận đấu x, y
```


- - Sau khi một thao tác cập nhật diễn ra trên CSDL
 - Cuối mỗi giao tác
- Nên cài đặt RBTV ở đâu ????
 - DBMS
 - Application
- Nên cài đặt loại nào?
 - Trigger quá nhiều → hệ thống chậm
 - Stored Procedure → hiệu quả cao

THẢO LUẬN

